C/2025/647

10.2.2025

NÕUKOGU SOOVITUS,

21. jaanuar 2025,

millega kiidetakse heaks Rumeenia riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava

(C/2025/647)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 121,

võttes arvesse määrust (EL) 2024/1263, eriti selle artiklit 17,

võttes arvesse komisjoni soovitust

ning arvestades järgmist:

ÜLDISED MÄRKUSED

(1) 30. aprillil 2024 jõustus ELi reformitud majandusjuhtimise raamistik. ELi reformitud majandusjuhtimise raamistiku põhielemendid on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ([1]), muudetud määrus (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kohta ([2]) ja muudetud nõukogu direktiiv 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku kohta ([3]). Raamistiku eesmärk on edendada reformide ja investeeringute kaudu usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust ning kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ja vastupanuvõimet ning vältida valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Samuti edendatakse sellega riikide isevastutust ja keskendutakse rohkem keskpikale perspektiivile, koos nõuete tõhusama ja sidusama täitmisega.

(2) Uue majandusjuhtimise raamistiku keskne element on riiklikud keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad, mille liikmesriigid esitavad nõukogule ja komisjonile. Kavadel peab olema kaks eesmärki: i) tagada, et muu hulgas kohandamisperioodi lõpuks on valitsemissektori võlg usutavalt langustrendis või püsib mõistlikul tasemel ning et valitsemissektori eelarve puudujääk tuuakse keskpikas perspektiivis allapoole kontrollväärtust 3 % SKPst ja hoitakse allpool seda taset, ning ii) tagada, et viiakse ellu reformid ja investeeringud, millega lahendatakse Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud peamisi probleeme ja järgitakse ELi ühiseid prioriteete. Selleks tuleb igas kavas esitada keskpika perioodi kohustus seoses netokulude ([4]) kavaga, millega sisuliselt kehtestatakse eelarvepiirang kava kehtivusajaks, mis on (sõltuvalt liikmesriigi tavapärasest seadusandlikust tsüklist) neli või viis aastat. Lisaks tuleb kavas selgitada, kuidas liikmesriik tagab, et viiakse ellu reformid ja tehakse investeeringud, millega lahendada Euroopa poolaasta raames, eelkõige riigipõhistes soovitustes (sealhulgas asjakohasel juhul makromajandusliku tasakaalustamatuse menetlusega seotud soovitustes) kindlaks tehtud peamisi probleeme, ja kuidas kava järgib liidu ühiseid prioriteete. Eelarve kohandamise perioodi pikkus on neli aastat, mida võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik kohustub ellu viima asjakohased reformid ja tegema investeeringud, mis vastavad määruses (EL) 2024/1263 sätestatud kriteeriumidele.

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 (ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([2]) Nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1264, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta (ELT L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj).

([3]) Nõukogu 29. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1265, millega muudetakse direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta (ELT L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

([4]) Netokulu, nagu on määratletud määruse (EL) 2024/1263 artiklis 2, nimelt valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud, ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

(3) Pärast kava esitamist hindab komisjon, kas kava vastab määruse (EL) 2024/1263 nõuetele.

(4) Komisjoni soovituse alusel võtab nõukogu vastu soovituse, milles sätestatakse asjaomase liikmesriigi netokulude kava ja asjakohasel juhul kiidetakse heaks eelarve kohandamise perioodi pikendamise aluseks olevad reformi- ja investeerimiskohustused.

MÄRKUSED RUMEENIA RIIKLIKU KESKPIKA PERIOODI EELARVE- JA STRUKTUURIKAVA KOHTA

(5) Rumeenia esitas 25. oktoobril 2024 nõukogule ja komisjonile oma riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Kava esitati pärast määruse (EL) 2024/1263 artiklis 36 sätestatud tähtaja pikendamist, milles lepiti komisjoniga kokku. Esitamise tähtaega pikendati vastavalt komisjoniga kokkulepitule, võttes arvesse Rumeenia esitatud põhjendusi.

Kava esitamisele eelnenud protsess

(6) Riiklike keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavade esitamisega tipneva dialoogi raamistamiseks edastas komisjon 21. juunil 2024 kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 9 Rumeeniale võrdlustrajektoori ([5]). Komisjon avaldas võrdlustrajektoori 25. oktoobril ([6]). Võrdlustrajektoor on riskipõhine ja tagab, et valitsemissektori võlg on eelarve kohandamise perioodi lõpuks ja täiendavate eelarvemeetmete puudumisel pärast kohandamisperioodi usutavalt langustrendis või püsib keskpikal perioodil mõistlikul tasemel ning et valitsemissektori eelarve puudujääk viiakse kohandamisperioodil alla 3 % SKPst ja see püsib keskpikal perioodil allpool seda kontrollväärtust. Keskpikk periood on määratletud kui kümneaastane periood pärast kohandamisperioodi lõppu. Vastavalt määruse (EL) 2024/1263 artikli 6 punktile d ning artiklitele 7 ja 8 on võrdlustrajektoor kooskõlas ka eelarvepuudujäägi kontrollväärtusega, võla jätkusuutlikkuse kaitsemeetmega ja eelarvepuudujäägi turvavaru kaitsemeetmega. Rumeenia võrdlustrajektooriga nähakse ette, et komisjoni eelduste põhjal, mis olid 2024. aasta juunis edastatud eelnevate suuniste aluseks, ja eeldades nelja-aastast kohandamisperioodi, ei tohiks netokulude kasv ületada tabelis 1 esitatud väärtusi. See vastab netokulude keskmisele kasvule 5,2 % kohandamisperioodil (2025–2031) ja netokulude keskmisele kasvule 5,5 % perioodil 2025–2028.

Tabel 1. Võrdlustrajektoor, mille komisjon esitas Rumeeniale 21. juunil 2024

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2025–2028 keskmine	2025–2031 keskmine
Maksimaalne netokulude kasv (aastane, %)	6,1	5,7	5,3	5,0	4,8	4,7	4,5	5,5	5,2

Allikas: komisjoni arvutused.

(7) Kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 12 pidasid Rumeenia ja komisjon 2024. aasta juulist oktoobrini tehnilist dialoogi. Dialoogi keskseks teemaks oli kavandatav Rumeenia netokulude kava ja selle aluseks olevad eeldused ning kavandatud reformi- ja investeerimiskohustused, mis on aluseks Rumeenia taotlusele pikendada kohandamisperioodi. Aruteludes keskenduti maksureformile, maksuhaldusreformile, mikroettevõtjate maksustamise korra reformile ja kulude läbivaatamisele. Samuti käsitleti dialoogi käigus selliste reformide ja investeeringute

([5]) Liikmesriikidele ning majandus- ja rahanduskomiteele edastatud eelnevad suunised sisaldavad trajektoore ilma kohandamisperioodi pikendamiseta ja koos sellega (hõlmavad vastavalt 4 ja 7 aastat). See hõlmab ka peamisi algtingimusi ja aluseks olevaid eeldusi, mida kasutatakse komisjoni keskpika perioodi valitsemissektori võla prognoosimise raamistikus. Võrdlustrajektoor arvutati komisjoni 2023. aasta võla jätkusuutlikkuse analüüsis (https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/debt-sustainability-monitor-2023_et) kirjeldatud metoodika kohaselt. See põhineb komisjoni 2024. aasta kevadprognoosil ja keskpika perioodi pikendamisel kuni 2033. aastani, kusjuures pikaajaline SKP kasv ja vananemisega seotud kulud on kooskõlas komisjoni ja nõukogu 2024. aasta ühisaruandega rahvastiku vananemise kohta (https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2024-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2022-2070_et).

([6]) https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/national-medium-term-fiscal-structural-plans_et#romania

kavandatud elluviimist, millega lahendatakse Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud peamisi probleeme ja järgitakse liidu ühiseid prioriteete õiglase rohe- ja digipöörde, sotsiaalse ja majandusliku vastupanuvõime, energiajulgeoleku ja kaitsevõime ülesehitamise vallas.

(8) 2024. aasta oktoobris teatas Rumeenia kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 11 lõikega 3 ja artikli 36 lõike 1 punktiga c oma kavas esitatud teabe kohaselt, et on pidanud konsultatsioone kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartneritega. Rumeenia on oma kavas teada andnud, et kava esitati 16. oktoobril 2024 avalikuks aruteluks ettevõtjate esindajate ja kodanikuühiskonnaga.

Muud seotud protsessid

(9) Rumeenia suhtes kohaldatakse praegu ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust ([7]). Tingituna ELi toimimise lepingu eelarvepuudujäägi kriteeriumi sihilikust mittetäitmisest võttis nõukogu 3. aprillil 2020 komisjoni soovituse alusel vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 126 lõikele 6 vastu otsuse (EL) 2020/509 ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu kohta Rumeenias ning esitas vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 126 lõikele 7 soovituse valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks hiljemalt 2022. aastaks. Võttes arvesse majandustegevuse suurt vähenemist COVID-19 pandeemia ajal, võttis nõukogu 18. juunil 2021 vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 126 lõikele 7 vastu muudetud soovituse Rumeeniale, pikendades ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamise tähtaega 2024. aastani. 24. novembril 2021 jõudis komisjon järeldusele, et Rumeenia on võtnud tõhusaid meetmeid vastuseks ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 7 kohasele nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitusele, ning leidis, et siis ei olnud ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames vaja täiendavaid meetmeid võtta. 2023. aastal aga jäid kõik Rumeeniale 2021. aastal esitatud nõukogu soovituse alakomponendid siiski suures osas täitmata. Valitsemissektori nominaalne eelarvepuudujääk oli märkimisväärselt suurem (6,5 % SKPst *vs.* 4,4 % SKPst nõukogu soovituses), eelarve struktuurne kohandamine oli soovitatud tasemest palju väiksem ning netokulude kasv oli soovitatud tasemest palju suurem.

(10) Seega tegi nõukogu 26. juulil 2024 kindlaks, et Rumeenia ei ole võtnud nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovituse järgimiseks tõhusaid meetmeid ([8]). Käesolev soovitus langeb kokku ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 7 kohase muudetud nõukogu soovitusega valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks Rumeenias ([9]). Nende soovituste samaaegne vastuvõtmine, mis on kohandatud ja põhjendatud üleminekuga uuele majandusjuhtimise raamistikule, tagab soovitatud kohandamiskavade kooskõla.

(11) Komisjon jõudis 19. juunil 2024 järeldusele, et Rumeenias esineb ülemäärane makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige on Rumeenial maksebilansiga seotud haavatavus, mis tuleneb ennekõike suurest ja üha kasvavast valitsemissektori eelarve puudujäägist, samas kui märkimisväärne hinna- ja kulusurve on tugevnenud ning poliitikameetmed on olnud nõrgad ([10]).

(12) Nõukogu esitas 21. oktoobril 2024 Euroopa poolaasta raames Rumeeniale riigipõhised soovitused ([11]).

KAVA KOKKUVÕTE JA KOMISJONI HINNANG KAVALE

(13) Kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 16 hindas komisjon kava järgmiselt.

Kontekst: makromajanduslik ja eelarveolukord ning väljavaated

(14) Majandustegevus Rumeenias kasvas 2023. aastal 2,4 % tingituna sisenõudlusest. Euroopa Komisjoni 2024. aasta sügisprognoosi kohaselt peaks majandus 2024. aastal kasvama 1,4 %, mis kajastab tööstustootmise, elamuehituse, infotehnoloogia ja transporditeenuste tagasihoidlikku arengut. 2025. aastal peaks reaalne SKP kasvama 2,5 %, mis tuleneb vastupidavast eratarbimisest ja erainvesteeringute suurenemisest, millele aitavad kaasa soodsamad finantstingimused. 2026. aastal peaks reaalne SKP kasvama 2,9 %, kuna ELi rahastatavad investeeringud avalikku taristusse peaksid taaste- ja vastupidavusrahastu programmi lõppetapis andma tugeva stiimuli majanduskasvuks. Prognoosiperioodil (st 2024–2026) peaks potentsiaalse SKP kasv Rumeenias olema keskmiselt 2,2 %, mis on tingitud kapitalisüvendusest ja tootmistegurite kogutootlikkuse kasvust. Töötuse määr oli 2023. aastal 5,6 % ning

([7]) Kõik Rumeenia ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlusega seotud dokumendid on kättesaadavad aadressil: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/corrective-arm-excessive-deficit-procedure/excessive-deficit-procedures-overview/romania_et.

([8]) ELT L, 1.8.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2024/2130/oj.

([9]) 26. novembri 2024. aasta soovitus, mis käsitleb nõukogu soovitust ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks Rumeenias (COM (2024) 957 final).

([10]) Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ja Euroopa Investeerimispangale (COM(2024) 600 final), 4. liide.

([11]) Nõukogu 21. oktoobri 2024. aasta soovitus, mis käsitleb Rumeenia majandus-, eelarve-, tööhõive- ja struktuuripoliitikat.

komisjoni prognoosi kohaselt on see 2024. aastal 5,5 %, 2025. aastal 5,5 % ja 2026. aastal 5,4 %. Inflatsioon (SKP deflaator) peaks prognooside kohaselt langema 12,8 %-lt 2023. aastal 9,0 %-le 2024. aastal, 5,9 %-le 2025. aastal ja 5,3 %-le 2026. aastal.

(15) Mis puudutab eelarvesuundumusi, siis Rumeenia valitsemissektori eelarve puudujääk oli 2023. aastal 6,5 % SKPst. Euroopa Komisjoni 2024. aasta sügisprognoosi kohaselt peaks see jõudma 8,0 %ni SKPst 2024. aastal ning 7,9 %ni SKPst 2025. aastal ja püsima sel tasemel ka 2026. aastal, eeldusel et poliitikat ei muudeta. Komisjoni prognoos ei kajasta Rumeenia 2025. aasta eelarvekava, mis ei ole veel koostatud. Valitsemissektori võlg oli 2023. aasta lõpus 48,9 % SKPst. Euroopa Komisjoni prognoosi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse 2024. aasta lõpuks tõusma 52,2 %-le. Prognooside kohaselt tõuseb see 2025. aasta lõpuks 56,1 %-le SKPst ja 2026. aasta lõpuks 59,7 %-le SKPst. Komisjoni eelarveprognoosis ei võeta keskpika perioodi kavades esitatud poliitilisi kohustusi arvesse enne, kui nende aluseks on usaldusväärselt teatavaks tehtud ja piisavalt täpsustatud konkreetsed poliitikameetmed.

Kavas esitatud netokulude kava ja makromajanduslikud eeldused

(16) Rumeenia riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava hõlmab ajavahemikku 2025–2028 ja sellega on ette nähtud eelarve kohandamine seitsme aasta jooksul.

(17) Kava sisaldab kogu määruse (EL) 2024/1263 artiklis 13 nõutud teavet.

(18) Kavas on võetud kohustus järgida tabelis 2 esitatud netokulude kava, mis vastab aastatel 2025–2028 netokulude keskmisele kasvule 4,8 %. Lisaks võtab Rumeenia kohustuse viia ellu mitmeid reforme ja investeeringuid, et pikendada kohandamisperioodi seitsmele aastale (2025–2031), mille jooksul peaks netokulude keskmine kasv olema 4,4 %. Kavas esitatud keskmine netokulude kasv kohandamisperioodil (2025–2031) on väiksem kui keskmine netokulude kasv komisjoni poolt 21. juunil 2024 edastatud võrdlustrajektooris (5,2 %). Kavas eeldatakse, et potentsiaalse SKP reaalkasv väheneb järk-järgult 2,7 %-lt 2024. aastal 2,0 %-le 2031. aastal. Lisaks eeldatakse kavas, et SKP deflaatori kasvumäär langeb 2024. aastal 7,2 %-lt 5,0 %-le 2025. aastal ning järk-järgult langeb edasi 4,4 %-le 2031. aastal.

Tabel 2. Netokulude kava ja peamised eeldused Rumeenia kavas

						Kohandamisperioodi pikendamine				
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Kava kehtivusaja (2025–2028) keskmine	Kohandamisperioodi (2025–2031) keskmine
Netokulude kasv (aastane, %)	14,3	5,1	4,9	4,7	4,3	4,2	3,9	3,8	4,8	4,4
Netokulude kasv (kumulatiivne, alates baasaastast 2023, %)	14,3	20,2	26,0	31,9	37,6	43,3	49,0	54,7	ei ole kohaldatav	ei ole kohaldatav
Potentsiaalse SKP kasv (%)	2,7	2,7	2,5	2,4	2,2	2,1	2,0	2,0	2,4	2,3
Inflatsioon (SKP deflaatori kasv) (%)	7,2	5,0	4,9	4,8	4,7	4,6	4,5	4,4	4,8	4,7

Allikas: Rumeenia keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava ning komisjoni arvutused.

Kava netokulukohustuste mõju valitsemissektori võlale

(19) Kui kavas ette nähtud netokulude kava ja selle aluseks olevad eeldused realiseeruvad, suureneb valitsemissektori võlg kava kohaselt 52,2 %-lt SKPst 2024. aastal 62,6 %-le SKPst 2029. aastal, enne kui see langeb 61,4 %-le SKPst 2031. aastal, nagu on näidatud järgmises tabelis. Seejärel prognoositakse, et kümne aasta jooksul pärast kavaga hõlmatud perioodi lõppu väheneb see pidevalt tasemele, mis jääb tunduvalt alla 60 % SKPst.

Tabel 3. Valitsemissektori võla ja eelarvepositsiooni areng Rumeenia kavas

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2041
Valitsemissektori võlg (% SKPst)	48,9	52,2	55,7	58,5	60,6	62,0	62,6	62,4	61,4	47,9
Valitsemissektori eelarvepositsioon (% SKPst)	- 6,5	- 7,9	- 7,0	- 6,4	- 5,7	- 5,0	- 4,2	- 3,4	- 2,5	- 1,6

Allikas: Rumeenia keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava.

Seega jõuaks valitsemissektori võla suhe SKPsse kava kohaselt keskpikas perspektiivis allapoole aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 60 % SKPst. See on kava eelduste põhjal usutav, kuna komisjoni võla jätkusuutlikkuse analüüsi kõigi deterministlike stressitestide kohaselt peaks võlg jääma 2041. aastaks alla 60 % SKPst. Seega, tuginedes kava poliitilistele kohustustele ja makromajanduslikele eeldustele, on kavas esitatud netokulude kava kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 6 punktis a ja artikli 16 lõikes 2 võla kohta sätestatud nõudega.

Kava netokulukohustuste mõju valitsemissektori eelarvepositsioonile

(20) Kava netokulude kava ja eelduste kohaselt väheneks valitsemissektori eelarve puudujääk 7,9 %-lt SKPst 2024. aastal 2,5 %-le SKPst 2031. aastal, mis on esimene aasta, mil see oleks alla 3 % SKPst. Seega ei ületaks valitsemissektori eelarvepositsioon kava kohaselt kohandamisperioodi lõpus (2031) kontrollväärtust 3 % SKPst. Lisaks ei ületa valitsemissektori eelarve puudujääk kümne aasta jooksul pärast kohandamisperioodi (st kuni 2041. aastani) 3 % SKPst. Seega, tuginedes kava poliitilistele kohustustele ja makromajanduslikele eeldustele, on kavas esitatud netokulude kava kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 6 punktis b ja artikli 16 lõikes 2 puudujäägi kohta sätestatud nõudega.

Eelarve kohandamise ajakava

(21) Eelarve kohandamise ajakava, mida mõõdetakse struktuurse esmase eelarvepositsiooni muutusena, nagu kavas kirjeldatud, on lineaarne, nagu on nõutud määruse (EL) 2024/1263 artikli 6 punktis c. Selle tulemusena on eelarve kohandamine kava esimese nelja aasta jooksul proportsionaalne kogu kohandamisperioodi eelarvekohandusega. Seega, tuginedes kava poliitilistele kohustustele ja makromajanduslikele eeldustele, on kavas esitatud netokulude kava kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 6 punktis c osutatud edasilükkamise keeluga ja artikli 36 lõike 1 punktis e ette nähtud üleminekusättega.

Tabel 4. Struktuurse esmase eelarvepositsiooni areng Rumeenia kavas

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Struktuurne esmane eelarvepositsioon (% SKPst)	- 4,1	- 5,3	- 4,3	- 3,3	- 2,3	- 1,3	- 0,3	0,7	1,7
Struktuurse esmase eelarvepositsiooni muutus (protsendipunktides)	ei ole kohaldatav	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0

Allikas: Rumeenia keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava.

Kava kooskõla ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlusega

(22) Kavas esitatud netokulude kava on kooskõlas ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse nõuetega (eelkõige nõukogu määruse (EÜ) 1467/97 artikli 3 lõike 4 kolmandas lõigus sätestatud minimaalse iga-aastase struktuurilise kohandamisega).

Kava kooskõla eelarvepuudujäägi turvavaru kaitsemeetmega

(23) Rumeenia suhtes ei kohaldata määruse (EL) 2024/1263 artiklis 8 sätestatud ennetusliku osa nõuet seoses eelarvepuudujäägi turvavaru kaitsemeetmega, mille eesmärk on tagada ühine turvavaru allpool aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % SKPst, kuna puudujääki kavatsetakse tuua allapoole 3 % SKPst alles kohandamisperioodi viimasel aastal.

Kava kooskõla võla jätkusuutlikkuse kaitsemeetmega

(24) Kava kohaselt on aastatel 2027–2031 valitsemissektori võlg 60–90 % SKPst. Kuna kava kohaselt jääks valitsemissektori eelarve puudujääk 2031. aastal alla 3 % SKPst, mis tooks kaasa ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu kindlakstegemise otsuse tühistamise kohandamisperioodile järgneval aastal, ei kohaldata võla jätkusuutlikkuse kaitsemeedet kavaga hõlmatud ajavahemikul.

Kava makromajanduslikud eeldused

(25) Kava põhineb eeldustel, mis erinevad komisjoni poolt 21. juunil Rumeeniale edastatud eeldustest. Eelkõige kasutatakse kavas erinevaid eeldusi viie muutuja puhul, milleks on lähtepunkt (strukturaalne esmane eelarvepositsioon 2024. aastal), potentsiaalse ja reaalse SKP kasv ning SKP deflaatori kasv, ning selles võetakse arvesse riigi vääringu eeldatavat devalveerumist. Allpool on esitatud hinnang eelduste erinevuste kohta. Allpool on loetletud eelduste erinevused, millel on kõige suurem mõju netokulude keskmisele kasvule, ja eraldi hinnatud iga erinevust.

— Kavas eeldatakse, et esialgne olukord on komisjoni eeldusega võrreldes halvem. Rumeeniale 2024. aasta juunis edastatud eelnevate suuniste kohaselt oli struktuurne esmane eelarvepositsioon - 4,4 % SKPst ja kava kohaselt on see - 5,3 % SKPst. Kava madalam strukturaalne esmane eelarvepositsioon kajastab valitsemissektori suuremaid kulutusi aasta esimeses kolmes kvartalis, mis on tingitud avaliku sektori palkade, kapitalikulude ja sotsiaalsiirete kiirest kasvust. Kavas esitatud 2024. aasta esmase eelarvepositsiooni prognoos on väga lähedane komisjoni sügisprognoosi omale ja on realistlik. Seega leitakse, et see eeldus on nõuetekohaselt põhjendatud. Selle tulemusena on keskmine netokulude kasv kavas esitatud kohandamisperioodil väiksem, kui see oleks komisjoni eelduste alusel.

— Kavas eeldatakse, et potentsiaalse SKP kasv on väiksem 2024. aastal ja suurem aastatel 2026–2028, võrreldes 2024. aasta juunis edastatud eelnevate suunistega. Üldiselt on aegread sama stabiilsed nagu eelnevates suunistes. Selle tulemusena on keskmine netokulude kasv kavas esitatud kohandamisperioodil suurem, kui see oleks komisjoni eelduste alusel. Võimalus kasutada alternatiivseid potentsiaalse majanduskasvu eeldusi on kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 36 lõike 1 punktiga f, tingimusel et kumulatiivne kasv prognoosiperioodil (st kuni 2041) on üldjoontes kooskõlas komisjoni eeldustega, nagu see on kavas ette nähtud. Seega leitakse, et see eeldus on nõuetekohaselt põhjendatud.

— Kavas eeldatakse, et SKP deflaatori kasv 2025. aastal on 2024. aasta kevadel edastatud eelnevate suunistega võrreldes väiksem, mille tulemusena on SKP deflaatori kasvumäär kogu kohandamisperioodi jooksul madalam, kasutades keskpika perioodi lineaarset lähenemisreeglit, alustades sellest madalamast tasemest. Selle tulemusena on keskmine netokulude kasv kavas esitatud kohandamisperioodil väiksem, kui see oleks komisjoni eelduste alusel. See eeldus on ettevaatlik ja seega nõuetekohaselt põhjendatud.

— Kavas võetakse asjakohaselt arvesse eeldust, et võla trajektooris Rumeenia leu vahetuskurss euro suhtes langeb. See eeldus on nõuetekohaselt põhjendatud ja selle tulemusena on keskmine netokulude kasv kavas esitatud kohandamisperioodil väiksem, kui see oleks komisjoni eelduste alusel.

Ülejäänud erinevused eeldustes ei avalda märkimisväärset mõju keskmisele netokulude kasvule võrreldes komisjoni eeldustega. Üldiselt toovad kõik eelduste erinevused kokku kavas kaasa netokulude keskmise kasvu, mis on väiksem kui võrdlustrajektoor. Komisjon võtab eespool esitatud hinnangut kava eeldustele arvesse tulevastel käesoleva soovituse järgimise hindamistel.

Kava eelarvestrateegia

(26) Kava orienteeriva eelarvestrateegia kohaselt täidetakse netokuludega seotud kohustused peamiselt kulude piiramise teel. Valitsemissektori esmaste kulude suhe SKPsse peaks vähenema 40,6 %-lt SKPst 2024. aastal 34,6 %-le 2031. aastal, st 6 protsendipunkti seitsme aasta jooksul. Kõigi kulukategooriate osakaal SKPs peaks prognooside kohaselt vähenema. Teataval määral toetavad seda kohustust kavas esitatud kulureformid (kulude läbivaatamine, pensionireformid, riigiettevõtete juhtimise reform), kuid eesmärkide saavutamiseks on vaja ranget rakendamist ja täiendavaid meetmeid lisaks kavas sisalduvatele meetmetele. Poliitikameetmete üksikasjad tuleb kinnitada või kohandada ja kvantifitseerida aastaeelarves.

(27) Kavas esitatud soovitusliku eelarvestrateegia rakendamisega seoses on siiski riske. Enamikku neist kohustustest peab täitma uus valitsus. Lisaks teatas töö- ja sotsiaalse solidaarsuse minister 20. novembril 2024 pensionide kontrollväärtuse suurendamisest 12,1 %. See teadaanne tähendab, et pensionid suurenevad palju rohkem (ligikaudu 1 % SKPst), kui seda kavas eeldatakse (pensionide nominaalne külmutamine 2025. aastal).

Kavas sisalduvad reformi- ja investeerimiskohustused, mis on eelarve kohandamise perioodi pikendamise aluseks

(28) Kavas kohustub Rumeenia viima ellu reforme ja tegema investeeringuid, mille eesmärk on parandada potentsiaalset majanduskasvu ja riigi rahanduse jätkusuutlikkust ning mis on aluseks eelarve kohandamise perioodi pikendamisele neljalt aastalt seitsmele aastale. Kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevad reformid ja investeeringud koosnevad mitmest taaste- ja vastupidavuskavas sisalduvast kohustusest, mõnest taaste- ja vastupidavuskavast tulenevast kohustusest koos täiendavate täpsustustega ning mõnest uuest reformist. See hõlmab järgmisi meetmeid (vt ka II lisa):

— Pensionireform ja eripensionide reform. Need kaks reformi on olemasoleva taaste- ja vastupidavuskava meetmed ning vastavad juba vastu võetud Rumeenia taaste- ja vastupidavuskava riikliku pensionisüsteemi reformi eesmärkidele 213, 214 ja 215. Nende reformide täielik rakendamine aitaks märkimisväärselt kaasa riigi rahanduse jätkusuutlikkusele, kuid suurem osa nende mõjust realiseerub pikas perspektiivis. Eripensionide reformiga nähakse ette eripensionide asendusmäärade järkjärguline ühtlustamine üldises süsteemis valitsevate määradega. Pensionireform hõlmab süsteemi täielikku ümberkujundamist, arvutades ümber kõik pensionid, võttes aluseks sissemaksete tegemise põhimõtte. Reform sisaldab ka sätteid, mis edendavad pikemat tööelu: see annab boonuspunkte pikkade sissemakseperioodide eest ja seob seadusliku pensioniea eeldatava elueaga. Maailmapank on kvantifitseerinud nende reformide mõju eelarvele.

— Miinimumpalga reform. See reformilubadus täiendab taaste- ja vastupidavuskava eesmärki 392, millega tagatakse miinimumpalgasüsteemi kehtestamine, ning selle kohaselt kehtestatakse uus süsteem brutopalga kehtestamiseks, mis põhineb sõltumatu asutuse prognoositud inflatsioonil ja tootlikkuse kasvumääradel, tagades samas, et miinimumpalk jääb teatavasse vahemikku võrreldes keskmise palgaga. Reformi eesmärk on parandada miinimumpalga ajakohastamise prognoositavust, toetades erakorraliste palgatõusude vältimist, millel võib olla negatiivne mõju kulupõhisele konkurentsivõimele. Reform viiakse ellu 2025. aastal ja see peaks andma täiendavat tulu 0,1 % SKPst.

— Avaliku sektori tasustamissüsteemi reform. Reformilubadus täiendab Rumeenia taaste- ja vastupidavuskava eesmärki 420 (õiglase ühtse palgasüsteemi väljatöötamine avalikus sektoris). Reformi eesmärk on tagada õiglane ja eelarveliselt jätkusuutlik palgapoliitika, vaadates läbi riigiasutuste töötajaskonna palgakoefitsiendid, kohalike omavalitsuste ametnike palgaastmestikud ja lisatasude ülempiiri 20 % põhipalgast. Kavas rõhutatakse, et reform peab olema kooskõlas riigi rahanduse jätkusuutlikkusega ning selle rakendamisel tuleb kinni pidada kavas avaliku sektori koguhüvitisteks ettenähtud vahenditest ja eelarvepoliitilise vastutuse seaduse sätetest. Reformi

rakendatakse alles siis, kui valitsemissektori eelarve puudujääki on vähendatud alla 5,0 % SKPst.

— Mikroettevõtjate maksustamise reform. Kavas viidatakse Rumeenia taaste- ja vastupidavuskava eesmärgile 206 maksuraamistiku läbivaatamise kohta. Selles võetakse kokku juba võetud meetmed, mis on kolmanda maksetaotluse raames läbivaatamisel. Reformi peamine eesmärk on vähendada mikroettevõtjate maksustamise korra kohaldamisala, karmistades abikõlblikkuse tingimusi, hoides samas süsteemi võimalikult lihtsana. Mõned meetmed on võetud juba 2022. ja 2023. aastal ning kava kohaselt võetakse ülejäänud meetmed järk-järgult alates 2025. aastast. Kava kohaselt annab see reform valitsusele lisatulu 0,1 % SKPst. Lisatulu oleks võimalik saada, kui reformi tulemusel vähendatakse mikroettevõtjate maksustamise korra abikõlblikkuse künnist otsustavalt ja viiakse see vastavusse käibemaksukünnisega. See muudaks süsteemi lihtsaks ja selle haldamise hõlpsamaks.

— Maksureform. See on olemasoleva taaste- ja vastupidavuskava meede ning puudutab eesmärke 205, 207 ja 208 maksuraamistiku läbivaatamise kohta ning eesmärki 237 kinnisvara automaatse hindamise mudeli väljatöötamise kohta. Reformi peamiste eesmärkide kirjeldus on kooskõlas taaste- ja vastupidavuskava eesmärkidega (suurem õiglus, maksusüsteemi lihtsus ja prognoositavus, paremad stiimulid). Reformi eesmärk on suurendada valitsemissektori tulusid 2025. aastal 1,1 % SKPst, võtmata arvesse pensionide maksuvaba osa suurenemise mõju (mis võrdub maksude vähendamisega mahus 0,2 % SKPst). Selle eesmärgi saavutamiseks tuleb 2025. aasta esimese kvartali lõpuks rakendada uusi meetmeid, mille tulemusena suureneb valitsemissektori tulu terve aasta jooksul 1,7 % SKPst. Neid meetmeid ei ole veel täpsustatud, kuid kavas kirjeldatakse protsessi reformi elluviimiseks ja märgitakse, et reformida võib kõiki maksuvaldkondi.

— Maksuhaldusreform. See reform põhineb eesmärkide 225 ja 226 raames võetud kohustustel maksu- ja maksuhaldusprotsesside parandamise kohta. Reformi peamine eesmärk on suurendada maksuameti ANAF tõhusust ja haldussuutlikkust, võimendades digivahendeid ja rakendades rangemaid järelevalvemehhanisme. See hõlmab mitut meedet, eelkõige: käibemaksupettuste varajase avastamise mehhanismi kasutuselevõtt; analüüsivahendite kasutuselevõtt käibemaksulõhega tegelemiseks; digitaalse vastavuse parem järelevalve; maksuplaneerimise kontrollimehhanismi kehtestamine suurte ja keskmise suurusega maksumaksjate jaoks; siseandmebaaside integreerimine ja konsolideerimine; ning maksejõuetust käsitlevate õigusaktide muutmine, et tagada suurem kontroll olukorra üle, kus äriühingud kuulutavad ennast maksejõuetuks. Kava kohaselt on selle reformi mõju seitsmeaastase perioodi jooksul 0,5 % SKPst, mis tundub usutav.

— Avaliku sektori kulude süsteemi reform. See reform täiendab kohustusi, mis on võetud eesmärgiga 202 eelarve koostamise mehhanismi parandamise kohta, eesmärgiga 234 eelarve koostamise mehhanismi parandamise kohta ja eesmärgiga 392 miinimumpalgasüsteemi kehtestamise tagamise kohta ning eesmärki 403, mis käsitleb valitsuse otsustusprotsesside prognoositavuse ja tõhususe suurendamist. Reformi eesmärk on suurendada avaliku sektori vahendite kasutamise tõhusust, läbipaistvust ja eelarvepoliitilist vastutust. See hõlmab meetmeid põhjendamatute ülekulude kontrollimiseks, kulude süstemaatiliseks hindamiseks (kulude läbivaatamine) ja tsentraliseeritud hangete laiendamiseks. Taaste- ja vastupidavuskava ning kava koos sisaldavad mitut meedet, et viia kulude läbivaatamine kooskõlla rahvusvaheliste parimate tavadega: suurendada valitsuse isevastutust ja poliitilist pühendumust protsessile, võtta kulude läbivaatamise tegemiseks tööle pädevaid töötajaid, lisada kvantifitseeritud kokkuhoiueesmärgid, parandada juhtimisstruktuuri ja integreerida läbivaatamised paremini eelarveprotsessi. Kava kohaselt annab see reform hinnanguliselt püsiva kokkuhoiu 0,35 % SKPst, mis tundub usutav.

— Ettevõtete rahastamise süsteemi reform. See on uus meede lisaks Rumeenia taaste- ja vastupidavuskava meetmetele ning selle eesmärk on toetada ettevõtluskeskkonda, eeskätt töötlevat tööstust ja VKEsid, ning luua erakapitalil põhinevad rahastamismehhanismid, mis on suunatud majandustulemustele. Reformiga nähakse eelkõige ette investeerimisfondi loomine VKEde erakapitali investeeringute toetamiseks, uus õigusraamistik töötleva tööstuse strateegiliste investeeringute toetamiseks majanduses ning uus õigusraamistik töötlevale tööstusele sihtotstarbeliste toetuste andmiseks. Reformi mõju ei ole kvantifitseeritud, kuid võib eeldada, et see aitab kaasa potentsiaalsele majanduskasvule, kuigi vähesel määral.

— Riigi / kohalike ettevõtete (riigi osalusega ettevõtted) kulusüsteemi reform. See reform on uus meede, mis läheb kaugemale taaste- ja vastupidavuskavas esitatutest. Reformi eesmärk on saavutada kokkuhoid kõigis riigi osalusega ettevõtetes, suurendades tõhusust ja võttes suurema vastutuse kuluotsuste tegemisel. Reform hõlmab

mitut meedet, nagu kulueeskirjade kehtestamine ja uued tavad kapitalikulude paremaks haldamiseks, mis on sammud õiges suunas. Kava kohaselt moodustavad võimalikud lisatulud kava kogu perioodi jooksul 0,25 % SKPst, mis komisjoni arvates näib olevat ambitsioonikas.

(29) Kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 14 lõikega 3 on iga kohandamisperioodi pikendamise aluseks olev reformi- ja investeerimiskohustus piisavalt üksikasjalik, võimalikult kiiresti täidetud, ajaliselt piiritletud ja kontrollitav.

(30) Kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevad taaste- ja vastupidavuskava kohased kohustused sisaldavad märkimisväärseid reforme ja investeeringuid, mille eesmärk on parandada riigi rahanduse jätkusuutlikkust ja suurendada majanduse kasvupotentsiaali. Lisaks kohustub Rumeenia jätkama reformipingutusi keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava kehtivusaja jooksul ning säilitama riiklikult rahastatavate investeeringute taseme, mis vastab taaste- ja vastupidavuskavaga hõlmatud perioodil tehtud investeeringute tasemele (vt tabel 5). Kohustuste täitmist jälgitakse kava kogu rakendusetapi jooksul. Seega võib taaste- ja vastupidavuskava kohaseid kohustusi arvesse võtta kohandamisperioodi pikendamisel, nagu on sätestatud määruse (EL) 2024/1263 artikli 36 lõike 1 punktis d.

(31) Kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevad reformid ja investeeringud peaksid tooma kaasa Rumeenia majanduskasvu ja vastupanuvõime potentsiaali paranemise jätkusuutlikul viisil, nagu on nõutud määruse (EL) 2024/1263 artikli 14 lõike 2 punktis a. Kavas ei esitata kvantifitseeritud hinnanguid reformide ja investeeringute mõju kohta potentsiaalsele majanduskasvule. Pensionireformid (üldsüsteem ja eripensionid) peaksid siiski aja jooksul kaasa aitama tööjõumäära suurenemisele võrreldes reformideta stsenaariumiga ja seega suurendama potentsiaalset SKPd. Lisaks nähakse kavaga ette avaliku sektori investeeringute märkimisväärne kasv, eriti kavaga hõlmatud perioodi esimestel aastatel, 5,4 %-lt SKPst 2023. aastal 7,1 %-le SKPst 2025. aastal ja 7,3 %-le SKPst 2026. aastal. Need investeeringud kõikidesse valdkondadesse, sealhulgas põhitaristusse, aitavad suurendada majanduse kasvupotentsiaali ja vastupanuvõimet. Kulude läbivaatamine peaks samuti aitama vahendeid eelarves majanduskasvu soodustavate prioriteetide suunas ümber jaotada.

(32) Kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevad reformid ja investeeringud peaksid toetama riigi rahanduse jätkusuutlikkust, nagu on nõutud määruse (EL) 2024/1263 artikli 14 lõike 2 punktis b. Eelarve tulude poolega seotud reformid toovad valitsusele märkimisväärset lisatulu. Maksureformi, maksuhaldusreformi ja mikroettevõtjate maksustamise korra reformi kumulatiivne mõju peaks täieliku rakendamise korral andma täiendavat tulu 2,0–2,5 % SKPst. Kulude poolel peaksid reformid, mille eesmärk on tugevdada kulude läbivaatamist ja riigi / kohalike ettevõtjate haldamist, andma kokkuhoidu 0,5–1,0 % SKPst, isegi kui mõned kavas esitatud hinnangud tunduvad olevat liiga suured. Samuti peaks avaliku sektori töötajate ühtse palgasüsteemi seadus, kui seda rakendatakse kavas ette nähtud vahendite piires, võimaldama kava kohaselt aastatel 2024–2031 oluliselt vähendada avaliku sektori palgakulusid 1,5 % SKPst (osakaaluna SKPst). Pensionireformide (üldsüsteem ja eripensionid) tulemusena loodetakse kulude kokkuhoidu kavaga hõlmatud seitsmeaastase perioodi lõpuks, kuid suurem kokkuhoid saavutatakse pikemas perspektiivis.

(33) Kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevad reformid ja investeeringud aitavad täita ELi ühiseid prioriteete, nagu on nõutud määruse (EL) 2024/1263 artikli 14 lõike 2 punktis c. Enamik pikendamistaotluse aluseks olevaid reforme aitavad suurendada sotsiaalset ja majanduslikku vastupanuvõimet, tagades eelarve stabiilsuse, parandades avaliku sektori tõhusust ja edendades kestlikku majanduskasvu. Maksuhalduse parandamise ja kulude põhjaliku läbivaatamise valdkonnas võetud kohustused peaksid aja jooksul võimaldama jaotada vahendeid ümber prioriteetidele, mis soodustavad majandustulemuste parandamist ja edusamme sotsiaalvaldkonnas. Miinimumpalga kehtestamise mehhanismi reform peaks tagama miinimumpalga asjakohase taseme, mis arvestab sotsiaalseid ja majanduslikke prioriteete. Pensionireformid (üldsüsteem ja eripensionid) tagavad süsteemi jätkusuutlikkuse ning suurendavad võrdsust ja õiglust pensionide taseme puhul. Lisaks peaks maksuhalduse digitaliseerimise parandamine aitama kaasa digipöördele. ELi muid ühiseid prioriteete, nimelt energiajulgeoleku tagamist ja kaitsevõime ülesehitamist, ei käsitleta otseselt pikendamise aluseks olevate reformide ja investeeringutega, kuigi Rumeenia taaste- ja vastupidavuskavas esimest käsitletakse.

(34) Kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevad reformid ja investeeringud aitavad järgida mõningaid asjakohaseid ([12]) riigipõhiseid soovitusi, mis esitati Euroopa poolaasta raames ja nagu on nõutud määruse (EL) 2024/1263 artikli 14 lõike 2 punktis d. Eelkõige peaksid reformid aitama järgida 2023. aasta riigipõhist soovitust, kus on esitatud eelarvesoovitus, milles nõutakse Rumeenialt ülemäärase eelarvepuudujäägi korrigeerimist ja ülemäärase tasakaalustamatuse kõrvaldamist. Kava aluseks oleva makromajandusliku stsenaariumi kohaselt peaks jooksevkonto puudujääk vähenema 7,7 %-lt SKPst 2024. aastal 4,1 %-le SKPst 2031. aastal. Suurem osa mõjust tuleneb valitsemissektori eelarve puudujäägi vähendamisest, mida toetavad kohandamiskava pikendamise taotluse aluseks olevad reformid. Valitsemissektori kulude aeglasem kasv ja konservatiivne sissetulekupoliitika (pensionide ja avaliku sektori palkade mõõdukas kasv, miinimumpalga reform) peaksid konkurentsivõimet edaspidi toetama.

(35) Miinimumpalga reform ja pensionireform peaksid aitama järgida 2019. aasta riigipõhiseid soovitusi vajaduse kohta tagada objektiivsetel kriteeriumidel põhinev miinimumpalk, mis on kooskõlas töökohtade loomise ja konkurentsivõimega. Avaliku sektori kulude süsteemi ümberkorraldamise reformid (kulutuste läbivaatamine) ja avaliku sektori palgasüsteemi reform peaksid aitama täita 2019. ja 2020. aasta riigipõhiseid soovitusi vajaduse kohta parandada riigihangete tõhusust ning avaliku halduse kvaliteeti ja tulemuslikkust. Lisaks aitavad pensionireform ja eripensionide reform järgida 2019. aastal esitatud riigipõhist soovitust riikliku pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse ja teise samba pensionifondide pikaajalise elujõulisuse tagamise kohta, samas kui maksureform ja maksuhalduse reform aitavad järgida 2019. ja 2020. aasta riigipõhiseid soovitusi riigi rahanduse jätkusuutlikkuse tagamise ning maksukuulekuse ja maksude kogumise parandamise kohta. Enamik kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevaid meetmeid peaks samuti aitama täita 2022. ja 2023. aasta riigipõhiseid soovitusi eelarvepoliitika elluviimise kohta, et kõrvaldada valitsemissektori ülemäärane eelarvepuudujääk.

(36) Kavaga tagatakse, et kavandatavate riiklikult rahastatavate avaliku sektori investeeringute üldine tase, mis vastab taaste- ja vastupidavuskavaga hõlmatud perioodil tehtud investeeringute keskmisele tasemele, säilitatakse, nagu on nõutud määruse (EL) 2024/1263 artikli 14 lõikes 4.

Tabel 5. Riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud kavas (% SKPst)

Keskmine tase taaste- ja vastupidavuskavaga hõlmatud perioodil (2021–2026)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Kava kehtivusaja (2025–2028) keskmine
4,1	5,3	5,6	4,8	4,3	4,1	3,6	3,2	5,0

Allikas: Rumeenia keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava.

(37) Lisaks võib pikendamise aluseks olevaid reformi- ja investeerimiskohustusi pidada kooskõlas olevaks mitmeaastase finantsraamistiku raames kokku lepitud taaste- ja vastupidavuskavas ning partnerluslepingus sätestatud kohustustega, nagu on nõutud määruse (EL) 2024/1263 artikli 14 lõike 2 punktis d. Nimelt tuleb määruse (EL) 2024/1263 nõuete kohaselt iga kohustuse puhul tagada kooskõla ja täiendavus taaste- ja vastupidavuskava või Rumeenia Euroopa ühtekuuluvuspoliitika partnerluslepinguga ning vastavus riigipõhistele soovitustele ja ühele või mitmele ELi ühisele prioriteedile.

(38) Kokkuvõttes leitakse, et kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevad reformid ja investeeringud koosvõetuna vastavad määruse (EL) 2024/1263 artiklis 14 sätestatud kriteeriumidele. Selle tulemusena võib kohandamisperioodi pikendada neljalt aastalt seitsmele aastale, nagu on kavas ette nähtud.

([12]) Asjakohaseks peetavad riigipõhised soovitused on järgmised: i) nõukogu vastuvõetud soovitused alates 2019. aastast, ii) soovitused, mille puhul ei ole viimases Euroopa poolaasta järelevalvemenetluses (kättesaadav andmebaasis CeSaR (europa.eu)) tuvastatud, et liikmesriik on teinud täielikke või märkimisväärseid edusamme, ning mis ei ole aegunud (hinnatud kui „ei ole hinnatud / ei ole midagi lisada“), iii) ei ole stabiilsuse ja kasvu paktiga seotud üksnes eelarveliselt ning iv) ei hõlma sama probleemi ümbersõnastatud kujul.

Kavas esitatud muud reformi- ja investeerimiskavatsused, millega lahendatakse Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud peamisi probleeme ja järgitakse liidu ühiseid prioriteete

(39) Lisaks kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevatele reformidele ja investeeringutele kirjeldatakse kavas poliitilisi kavatsusi, mis on seotud muude investeeringutega, millega lahendatakse Euroopa poolaasta raames, eelkõige riigipõhistes, sh makromajandusliku tasakaalustamatuse menetlust puudutavates soovitustes kindlaks tehtud teatavaid probleeme ja järgitakse liidu ühiseid prioriteete.

(40) Seoses õiglase rohe- ja digipöörde ühise prioriteediga, sealhulgas määruses (EL) 2021/1119 sätestatud kliimaeesmärkidega, sisaldab kava reforme ja investeeringuid, et toetada suurte tööstusharude (terase- ja keemiatööstus) süsinikuheite vähendamist tootmisprotsesside elektrifitseerimise ning taastuvallikatest toodetud vesiniku või taastuvallikatest toodetud vesinikkütuste kasutamisele ülemineku kaudu. Kava kogueelarve on üks miljard eurot ja maksed tuleb teha ajavahemikul 2025–2031. Seda kava rahastatakse kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute (CO_2 LHÜd) müügi kaudu. Kava sisaldab ka investeerimisprogrammi peamise niisutustaristu (2,3 miljardit eurot) ja kuivendustaristu (34 miljonit eurot) taastamiseks. Need meetmed aitavad järgida 2022. ja 2023. aastal esitatud riigipõhiseid soovitusi, mis on seotud vajadusega vähendada sõltuvust fossiilkütustest ja kiirendada energiasüsteemi ümberkujundamist, eelkõige võttes kiiremini kasutusele taastuvenergia ja suurendades võrguvõimsust, et võimaldada uuel taastuvenergiavõimsusel turule pääseda. Kavas ei ole kirjeldatud õiglase rohe- ja digipöördega seotud aspekte.

(41) Seoses sotsiaalse ja majandusliku vastupanuvõime ühise prioriteediga, sealhulgas Euroopa sotsiaalõiguste sambaga, sisaldab kava uut riiklikku investeeringute toetuskava, et toetada regionaalarengut suuremahuliste, tipptasemel toodete sektoritele suunatud investeerimisprojektide kaudu, ja millega toetatakse majandustegevuse mitmekesistamist kõige ebasoodsamates piirkondades. Selleks eraldatud kogueelarve on 450 miljonit eurot. Kava sisaldab ka strateegiliste investeeringute riigiabikava, mis hõlmab toetusi, maksusoodustusi ja haldusalaseid lihtsustamismeetmeid (lubade tähtaegade lühendamine, investeeringute tegemiseks maa andmine riigiasutuste / kohalike ametiasutuste omandis olevasse avalikku või eraomandisse, investeeringuteks vajaliku transpordi- ja kommunaalataristu pakkumine). Kava kogueelarve on üks miljard eurot ja maksed tuleb teha ajavahemikul 2025–2031. Sektorid, mis saavad sellest kavast kasu, on järgmised: toiduainetööstus, keemiatööstus, ravimitööstus, metallurgiatööstus, kaitsetööstus, metallitööstus, masina- ja rajatiste ehitus, masinate ja seadmete tootmine ning elektriseadmed. Need meetmed aitavad järgida 2020. aastal esitatud riigipõhist soovitust tagada majandusele likviidsustoetus, millest saavad kasu ettevõtjad.

(42) Seoses energiajulgeoleku ühise prioriteediga mainitakse kavas Rumeenia osalemist riikidevahelistes energiatranspordi taristu algatustes, mille eesmärk on suurendada Euroopa energiajulgeolekut, sealhulgas lõunapoolne gaasikoridor, gaasikoridor BRUA (Bulgaaria-Rumeenia-Ungari-Austria) ja Balkani koridor.

(43) Seoses kaitsevõime ühise prioriteediga osutatakse kavas uutele algatustele, millega reguleeritakse üldist õigusraamistikku vahendite andmiseks investeeringute jaoks, millel on märkimisväärne mõju tootmise valdkonnas. Üks neist vahenditest on riigiabikava, mille eesmärk on hõlmata muu hulgas kaitsetööstust.

(44) Kavas antakse teavet kooskõla ja asjakohasel juhul täiendavuse kohta ühtekuuluvuspoliitika vahendite ning Rumeenia taaste- ja vastupidavuskava vahel; samuti antakse teavet ühtekuuluvuspoliitika vahendite ja nendest Rumeeniale tuleneva kasu kohta ning rõhutatakse riiklike ja Euroopa vahendite vastastikust täiendavust, eelkõige seoses suurte taristu- ja maaelu arengu projektidega, ning seda, et Euroopa vahendite kasutamise edukus sõltub Euroopa vahendite ja Rumeenia konsolideeritud üldeelarvest eraldatud vahendite tõhusast haldamisest.

(45) Kavas on antud ülevaade Rumeenia avaliku sektori investeerimisvajadustest seoses ELi ühiste prioriteetidega. Seoses õiglase rohe- ja digipöördega viidatakse kavas abikavale, mille eesmärk on vähendada tööstuslike tootmisprotsesside süsinikuheidet tootmisprotsesside elektrifitseerimise ning taastuvallikatest toodetud vesiniku või taastuvallikatest toodetud vesinikkütuste kasutamisele ülemineku kaudu. Seoses sotsiaalse ja majandusliku vastupanuvõimega, sealhulgas Euroopa sotsiaalõiguste sambaga, märgitakse kavas eelkõige vajadust viia ellu investeerimisprogramm peamise niisutustaristu taastamiseks, rakendada riigiabikava tootmissektori investeerimisprojektide toetamiseks ning teha investeeringuid regionaalarengu tagamiseks, sealhulgas suuremahulised investeerimisprojektid. Kaitsevõime ülesehitamise kohta märgitakse kavas vajadust rakendada täielikult strateegiliste investeeringute riigiabikava koos toetuste, maksusoodustuste ja muude toetustega, mis toetavad muu hulgas kaitsesektorit.

Komisjoni hinnangu kokkuvõte

(46) Üldiselt on komisjon seisukohal, et Rumeenia kava vastab määruse (EL) 2024/1263 nõuetele.

NÕUKOGU ÜLDINE JÄRELDUS

(47) Nõukogu tervitab Rumeenia keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava ning leiab, et selle täielik rakendamine aitaks tagada riigi rahanduse usaldusväärsuse ja toetada valitsemissektori võla jätkusuutlikkust ning kestlikku ja kaasavat majanduskasvu.

(48) Nõukogu võtab teadmiseks kavale antud komisjoni hinnangu. Nõukogu kutsub siiski komisjoni üles esitama oma hinnangu tulevaste kavade kohta eri dokumendis eraldiseisvalt komisjoni soovitustest nõukogu soovituste kohta.

(49) Nõukogu võtab teadmiseks komisjoni hinnangu kavas esitatud netokulude kava ja peamiste makromajanduslike eelduste kohta, sealhulgas seoses komisjoni eelnevate suunistega, ning kava netokulude kava mõju valitsemissektori eelarve puudujäägile ja võlale. Nõukogu võtab teadmiseks komisjoni hinnangu, et kuigi makromajanduslikud ja eelarve-eeldused erinevad mõnel juhul komisjoni eeldustest, sealhulgas ajakohastatud makromajanduslike ja eelarveandmete arvessevõtmiseks, on need üldiselt nõuetekohaselt põhjendatud ja nende aluseks on usaldusväärsed majanduslikud argumendid. Nõukogu võtab teadmiseks kava laiaulatusliku eelarvestrateegia ja väljavaateid ähvardavad riskid, mis võivad mõjutada makromajandusliku stsenaariumi ja selle aluseks olevate eelduste realiseerumist ning kava netokulude kava järgimist. Nõukogu märgib samuti, et geopoliitilised riskid võivad avaldada survet kaitsekulutustele.

(50) Nõukogu eeldab, et Rumeenia on valmis oma eelarvestrateegiat vajaduse korral kohandama, et tagada netokulude kava järgimine. Nõukogu on otsustanud tähelepanelikult jälgida majanduse ja eelarve arengut, sealhulgas suundumusi, mis on aluseks kava stsenaariumile.

(51) Nõukogu leiab, et enne eelarvejärelevalve järgmist vooru on vaja täiendavaid arutelusid jõudmaks ühisele arusaamisele sellest, milline on netokulude kumulatiivsete kasvumäärade iga-aastase järelevalvega seotud mõju.

(52) Nõukogu kiidab heaks Rumeenia keskpika perioodi kavas esitatud reformi- ja investeerimiskohustused, mis on aluseks kohandamisperioodi pikendamisele, ning tervitab jõupingutusi, mille eesmärk on majanduskasvule ja riigi rahanduse jätkusuutlikkusele avaldatav mõju kvantifitseerida. Nõukogu nõustub komisjoniga, et Rumeenia esitatud reformi- ja investeerimiskohustusi arvesse võttes on kohandamisperioodi pikendamine neljalt aastalt seitsmele põhjendatud. Nõukogu võtab teadmiseks komisjoni hinnangu, milles osutatakse sellele, et pikendamise aluseks olevate reformide ja investeeringutega täidetakse artiklis 14 sätestatud kriteeriume koosvõetuna, võttes arvesse ka määruse (EL) 2024/1263 artikli 36 lõike 1 punktis d ette nähtud üleminekusätet. Nõukogu võtab teadmiseks komisjoni hinnangu, milles märgitakse, et reformi- ja investeerimiskohustused peaksid tooma kaasa majanduskasvu potentsiaali ja vastupanuvõime paranemise jätkusuutlikul viisil ning toetama riigi rahanduse jätkusuutlikkust. Nõukogu soovitab Rumeenial kohandamisperioodi pikendamise säilitamiseks reformi- ja investeerimiskohustused täielikult täita.

(53) Nõukogu võtab lisaks kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevate reformi- ja investeerimiskohustuste kohta antud hinnangule teadmiseks komisjoni kirjelduse reformide ning investeerimisvajaduste ja -kavatsuste kohta, millega lahendada Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud peamisi probleeme, ning rõhutab, kui oluline on tagada selliste reformide ja investeeringute elluviimine. Nõukogu hindab komisjoni esitatud aruannete põhjal selliseid reforme ja investeeringuid ning jälgib nende rakendamist Euroopa poolaasta raames.

(54) Nõukogu jääb ootama Rumeenia iga-aastaseid eduaruandeid, mis sisaldavad eelkõige teavet nõukogu kehtestatud netokulude kava rakendamisel tehtud edusammude kohta ning laiemate reformide ja investeeringute elluviimise kohta Euroopa poolaasta raames, samuti kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevate reformide ja investeeringute elluviimise kohta.

(55) Nõukogu peaks kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 17 Rumeeniale soovitama kavas esitatud netokulude kava ning kohandamisperioodi seitsmele aastale pikendamise aluseks olevad reformid ja investeeringud tuleks heaks kiita,

SOOVITAB Rumeenial teha järgmist.

1. Tagada, et netokulude kasv ei ületa käesoleva soovituse I lisas kehtestatud maksimummäärasid.

2. Rakendada ettenähtud tähtaegadeks reformid ja investeeringud, mis on aluseks eelarve kohandamise perioodi pikendamisele seitsmele aastale ja mis on sätestatud käesoleva soovituse II lisas.

Brüssel, 21. jaanuar 2025

Nõukogu nimel

eesistuja

A. DOMAŃSKI

I LISA

Netokulude maksimaalsed kasvumäärad
(nominaalsed aastased ja kumulatiivsed kasvumäärad)

Rumeenia

Aasta		2025	2026	2027	2028
Kasvumäär (%)	Aastane	5,1	4,9	4,7	4,3
	Kumulatiivne (*)	20,2	26,0	31,9	37,6

(*) Kumulatiivsed kasvumäärad arvutatakse võrdluses baasaastaga 2023. Kumulatiivseid kasvumäärasid kasutatakse kontrollikontol, et teha iga-aastast järelkontrolli nõuete täitmise üle.

II LISA

Reformid ja investeeringud, mis on aluseks kohandamisperioodi pikendamisele seitsmele aastale

Rumeenia

	Peamised eesmärgid	Põhietappide kirjeldus ja ajakava ([1])	Seirenäitaja(d)
Pensionireform (olemasoleva taaste- ja vastupidavuskava meede: C8.R6,0.M214)	Reformi põhieesmärk on tagada üldise pensionisüsteemi jätkusuutlikkus. Reform hõlmab järgmist: uus pensionide arvutamise valem, uus pensionide indekseerimise reegel ja mehhanism, mille eesmärk on vältida pensionide erakorralist suurendamist, ennetähtaegselt pensionile jäämise võimaluste vähendamine, stiimulite loomine tööelu pikendamiseks, ametliku pensioniea automaatne tõstmine kooskõlas eeldatava elueaga ning meeste ja naiste seadusliku pensioniea ühtlustamine 65 eluaastale 2035. aastaks.	Üldist pensionisüsteemi reformiv normatiivakt jõustus 1. septembril 2024.	Asjaomane taaste- ja vastupidavuskava eesmärk C8.R6,0.M214 on rahuldavalt täidetud. Seadust rakendatakse kooskõlas kavaga.
Eripensionide reform (olemasoleva taaste- ja vastupidavuskava meede: C8.R6,0.M215)	Uue õigusraamistikuga vaadatakse läbi eripensionid, et viia need paremini kooskõlla sissemaksete tegemise põhimõttega. Uusi eripensionikategooriaid ei looda ja olemasolevaid kategooriaid ühtlustatakse. Eripensionide arvutamisel lähtutakse sissemaksete tegemise põhimõttest, tööstaažist ja sissetulekutega seotud protsendimäära kohandamisest. Minimaalne sissemakseperiood on sarnane üldises pensionisüsteemis kohaldatava perioodiga. Eripension ei tohi ületada sissemakseperioodil teenitud tulu.	Normatiivakt, millega vaadatakse läbi eripensionid, et viia need vastavusse sissemaksete tegemise põhimõttega, jõustus 1. jaanuaril 2024.	Asjaomane taaste- ja vastupidavuskava eesmärk C8.R6,0.M215 on rahuldavalt täidetud.

	Peamised eesmärgid	Põhietappide kirjeldus ja ajakava ([1])	Seirenäitaja(d)
Miinimumpalga reform [Täiendab taaste- ja vastupidavuskava eesmärki C13.R5,0. M392]	Kehtestada objektiivsetel kriteeriumidel põhinev miinimumpalga kehtestamise mehhanism, mis toetab töökohtade loomist ja riigi konkurentsivõimet ning hõlmab brutomiinimumpalga kohandamist vastavalt prognoositud inflatsioonimäärale ja tootlikkuse kasvumäärale. Kui kohandatud brutomiinimumpalga ja järgmiseks aastaks prognoositud keskmise brutopalga uus suhe on alla 45 %, võib brutomiinimumpalka täiendavalt kohandada 0–50 % võrra prognoositud tootlikkuse kasvumäärast, kuid see suhtarv ei tohiks kunagi ületada 50 %.	**2025. aasta 1. kvartaliks** Uut miinimumpalga kehtestamise süsteemi reguleeriva õigusakti jõustumine.	Normatiivakti jõustumine
Avaliku sektori palgasüsteemi reform [Täiendab taaste- ja vastupidavuskava eesmärki C14.R4,0. M420]	Tagada õiglane ja jätkusuutlik palgapoliitika, vaadates läbi riigiasutuste töötajaskonna palgakoefitsiendid, kehtestades uuesti kohalike omavalitsuste ametnike palgaastmestikud, vaadates läbi toetuste süsteemi ja kehtestades toetuste rahalise summa ülempiiriks 20 % põhipalgast. Avaliku sektori ametnike tasustamissüsteemi eelarve jätkusuutlikkuse tagamine. Sellega seoses jõustub reform alles pärast seda, kui tekkepõhise arvestuse (ESA) kohane puudujääk langeb alla 5 % SKPst (sealhulgas juhul, kui see tähendab taaste- ja vastupidavuskava kohase reformi ajakava muutmist). Uue süsteemi rakendamisel järgitakse täielikult eelarvepoliitilise vastutuse seaduse sätteid. Reformiga tagatakse, et avaliku sektori palgakulud jäävad keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavas ette nähtud vahendite piiresse.	**Kui valitsemissektori eelarve puudujääk on alla 5 % SKPst** **1. etapp.** Võetakse vastu ja jõustatakse ametnike tasustamist käsitlev uus õigusraamistik, millega tagatakse, et avaliku sektori palgakulud jäävad samale tasemele või allapoole sellest (osakaaluna SKPst), mis on esitatud keskpika perioodi eelarvekava prognoosides. **2. etapp.** Kõigi kavaga hõlmatud aastate puhul järgitakse rangelt riiklike keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava prognoose, mis käsitlevad avaliku sektori palgakulude osakaalu SKPst.	Uue õigusraamistiku jõustumine pärast valitsemissektori eelarve puudujäägi vähendamist alla 5 % SKPst. Avaliku sektori palgakulude vähendamine 1,5 protsendipunkti võrra (osakaaluna SKPst) aastatel 2024–2031 kooskõlas keskpika perioodi eelarvekava prognoosidega.

	Peamised eesmärgid	Põhietappide kirjeldus ja ajakava ([1])	Seirenäitaja(d)
Mikroettevõtjate maksureform [Täiendab taaste- ja vastupidavuskava eesmärki ja sihti C8. R4,0.M206]	Mikroettevõtjate maksustamise korra kohaldamisala järkjärguline vähendamine. Tagatakse taaste- ja vastupidavuskava eesmärgi 206 täielik täitmine, sealhulgas vaadatakse läbi maksustamiskorra abikõlblikkuse künnis (võimaluse korral viies selle keskpika perioodi jooksul vastavusse käibemaksukünnisega) ja ajakohastatakse mikroettevõtjate suhtes kohaldatavat maksumäära. Võrreldes praegu kehtiva süsteemiga annab reform 2025. aastal ja pärast seda lisatulu vähemalt 0,1 % SKPst.	**2025. aasta 1. kvartaliks** Valmistada ette ja jõustada 2025. aasta esimese kvartali lõpuks seadus, millega muudetakse mikroettevõtjate maksustamiskorda, et viia see kooskõlla taaste- ja vastupidavuskava eesmärgiga 206.	Jõustub normatiivakt, millega muudetakse mikroettevõtjate maksustamise korra abikõlblikkuse tingimusi, et viia see kooskõlla taaste- ja vastupidavuskava eesmärgiga 206 ja luua lisatulu 0,1 % SKPst.

	Peamised eesmärgid	Põhietappide kirjeldus ja ajakava ([1])	Seirenäitaja(d)
Maksuraamistiku läbivaatamine [Täiendab taaste- ja vastupidavuskava eesmärke ja sihte C8.R4,0.M207, C8.R4,0.M208, C8.I7,0.M237]	Maksureformi rakendamine, mis aitab kaasa eelarve konsolideerimisele ja suurendab majanduslikke stiimuleid. Reformi mõju eelarvele peaks 2025. aastal olema vähemalt 1,1 % SKPst, võtmata arvesse mittemaksustatava pensionitulu künnise (0,2 % SKPst) tõstmise mõju. Seega on uute meetmete kogumõju 2025. aastal 1,3 % SKPst. Kuna meetmed rakendatakse 2025. aasta esimese kvartali lõpuks, peaks uute meetmete püsiv mõju terve aasta jooksul olema 1,7 % SKPst. Võetakse kasutusele omandimaksuga maksustatavate kinnisasjade hindamise infosüsteem, mis tagab järgmise: — eri institutsioonide valduses olevat kinnisvara käsitlevat teavet sisaldavate andmebaaside koostalitlusvõime; — rahandusministeeriumis rakendatakse tööle eriosakond; — luuakse elamukinnisvara müügihindade register ja töötatakse välja elamukinnisvara masshindamise mudel; — luuakse kinnisvara maksustatava väärtuse kindlaksmääramise mehhanism, kasutades selleks turuväärtuse hindamise mehhanisme.	**2025. aasta 1. kvartaliks** **1. etapp.** Koostatakse aruanne, mis tugineb Maailmapanga maksustamisaruandele (koostatud taaste- ja vastupidavuskava eesmärgi 205 raames), milles esitatakse kaks stsenaariumi maksureformi jaoks täielikult kindlaksmääratud meetmetega. Meetmed peaksid hõlmama kõiki maksustamise ja sotsiaalmaksete valdkondi. **2. etapp.** Valitsus võtab vastu memorandumi, mis sisaldab eespool nimetatud aruandel põhinevaid konkreetseid maksumeetmeid. Meetmed peaksid olema kooskõlas taaste- ja vastupidavuskava eesmärkidega 207, 208 ja 237 ning maksureformi 1. eesmärgiga. **3. etapp.** Valitsus korraldab maksuseadustiku muudatuste üle avaliku arutelu. **4. etapp.** Meetmete rakendamine ja jõustumine hiljemalt 1. aprillil 2025. **2025. aasta 4. kvartaliks** **5. etapp.** Nagu on osutatud taaste- ja vastupidavuskava eesmärgis 237, töötatakse välja IT-süsteem, et rakendada kinnisvara automaatse hindamise mudelit, toetada uut turuväärtusel põhinevat lähenemisviisi ja rakendada tööle eriosakond, mis vastutab kinnisvara maksustamise valdkonna eest.	1. etapp. Ametiasutuste aruanne. 2. etapp. Valitsuse memorandumi vastuvõtmine kooskõlas reformi peamiste eesmärkidega. 3. etapp. Avalik arutelu erasektoriga. 4. etapp. Reformi 1. eesmärgiga kooskõlas olevate meetmete jõustumine. 5. etapp. Ametiasutuste aruanne.

	Peamised eesmärgid	Põhietappide kirjeldus ja ajakava ([1])	Seirenäitaja(d)
Maksuhaldusreform [Täiendab taaste- ja vastupidavuskava eesmärke ja sihte C8.I2,0.M225, C8.I2,0.M226, C8.I2,0 M226a, C8.I3,0 M227]	Peamine eesmärk on parandada maksuhaldust ja luua 2026. aastal valitsemissektori lisatulu, mis moodustab vähemalt 0,5 % SKPst. Eelkõige on reformi eesmärgid järgmised. Tõhustada ANAFi pettustevastase võitluse üksust reaalajas seirevahendiga, mille abil tuvastada kõrge riskitasemega maksustatavaid oste, mis on seotud ühendusesiseste, transiit- ja riigisiseste tehingutega. Rakendada analüüsivahendeid ja spetsiaalset pettusevastast moodulit, et tegeleda käibemaksulõhega ja seda analüüsida. Suurendada suutlikkust avastada õigusnormide rikkumisi sellistes süsteemides nagu e-arveldamine, SAF-T, e-AMEF, e-DU, e-VAT, DAC-7 ja CESOP. Laiendada prognoosiva analüüsi programmi nii, et see hõlmaks suuremat hulka maksumaksjaid, suurendades käibemaksu ja äriühingu tulumaksuga seotud maksukontrolli tõhusust. Luua maksumaksjate riskijärjestussüsteem ja töötada suurte andmemahtude haldamiseks ja analüüsimiseks välja IT-vahend, millega määrata kindlaks maksumaksja riskikategooria. Ajakohastada ja tagada maksumaksjate haldussüsteemide koostalitlusvõime teiste riigiasutuste süsteemidega, et parandada maksuteabe haldamist ning reaalajas juurdepääsu varade ja tehingutega seotud teabele. Kujundada infosüsteem ümber, et vähendada viivitusi auditites ja maksukontrollides. Muuta maksejõuetust käsitlevaid õigusakte, et saavutada parem kontroll ennast maksejõuetuks kuulutavate äriühingute üle ja vähendada käibemaksulõhet. Rakendada automaatset maksemehhanismi, et suurendada nõuete vabatahtlikku täitmist, ja võtta kasutusele paindlikud mehhanismid vallasasjade müügiks jaemüügikeskuste kaudu. Luua eriosakond, et mudelite abil riskianalüüse teha, võtta kasutusele pettusevastased moodulid, kvantifitseerida käibemaksulõhe ja tugevdada ANAFi suutlikkust käsitleda kõrvalehoidmist.	**2025. aasta 1. kvartaliks (APICi puhul 2026. aasta 4. kvartaliks)** **1. etapp.** Ühendusesiseste, transiit- ja riigisiseste tehingutega seotud käibemaksupettuste varajase avastamise mehhanismi rakendamine. **2025. aasta 2. kvartaliks** **2. etapp.** Rakendatakse pettusevastaseid mooduleid karussellpettuses kahtlustatavate tehingute analüüsimiseks ja kindlakstegemiseks (CARUSEL, INDFISC, TRANSPRISC, COMRISC ja RORISC). **2025. aasta 2. kvartaliks** **3. etapp.** Viiakse lõpule seitse digiteerimisprojekti, sealhulgas e-arveldamine, SAF-T, e-AMEF, e-DU, e-VAT, DAC-7 ja CESOP. **2025. aasta 1. kvartaliks** **4. etapp.** Tugevdatakse järelevalvet suurte maksumaksjate maksuplaneerimise mehhanismi üle ja laiendatakse seda mehhanismi keskmise suurusega maksumaksjatele pärast APICi rakendamist. **2025. aasta 4. kvartaliks** **5. etapp.** Integreeritakse ja konsolideeritakse siseandmebaasid; töötatakse välja uus süsteem, mis põhineb maksumaksjate tervikliku profiili analüüsi kontseptsioonil; tagatakse koostalitlusvõime riigiasutuste infosüsteemidega. **2026. aasta 4. kvartaliks** **6. etapp.** Rakendatakse ajakohast kogumismehhanismi, mis annab maksumaksjatele võimaluse valida deklareeritud tulumaksu kohustuste automaatne tasumine. **2025. aasta 4. kvartaliks** **7. etapp.** IT, ökonomeetria ja finantsanalüüsi ekspertidest koosneva spetsiaalse struktuuri loomine ja kasutuselevõtmine riskide ja maksutulupuudujääkide kvantifitseerimiseks.	1.–7. etapp. Ametiasutuste aruanded. Tulude suhe SKPsse peaks 2026. aastal suurenema 2024. aastaga võrreldes vähemalt 0,5 % SKPst, võtmata arvesse 2025. ja 2026. aastal võetavate maksustamisbaasi ja maksumäärasid mõjutavate uute meetmete mõju. Seda hinnatakse 2027. aasta aprillis rahvamajanduse arvepidamise põhjal.

	Peamised eesmärgid	Põhietappide kirjeldus ja ajakava ([1])	Seirenäitaja(d)
Avaliku sektori kulude süsteemi ümberkorraldamine / kulude läbivaatamised [Täiendab taaste- ja vastupidavuskava eesmärke C8.R3.M202, C8.I5,0.M234, C13.R5,0.M392 ja C14.R1,0.T403]	Luuakse andmebaas ostude keskmiste kulude kohta ja kehtestatakse kontrollimehhanism põhjendamatute kulude suurenemise jälgimiseks ja sellega tegelemiseks. Andmebaasi eesmärk on tsentraliseerida ka konkreetsete kaupade ja teenuste hanked, vähendada kulusid ja kehtestada avaliku sektori asutustele kulunormid. Vaadatakse avaliku sektori kulud läbi igal aastal, kehtestades kohustuslikud kokkuhoiueesmärgid ja määrates kindlaks meetmed nende saavutamiseks kooskõlas kulude läbivaatamise strateegia ajakavaga. Suurendatakse avaliku sektori kulutuste tõhusust seoses standardsete kaupade või teenustega keskvalitsusasutustes. Tervishoiusüsteemis meditsiiniseadmete ja tarvikute tsentraliseeritud hanked hädaabisüsteemi jaoks. Ajakohastatakse ja täiustatakse IT-süsteemi, mida kasutatakse riigieelarve koostamiseks ja haldamiseks, et saavutada eelarveandmete parem haldamine, eelarve suurem läbipaistvus, parem järelevalve ja aruandlus. Lisaks suurendatakse kulude läbivaatamisega tegelevate töötajate arvu. Vaadatakse läbi õigusraamistik, et tugevdada rahandusministeeriumi ning riigi- ja kohalike ametiasutuste vastutust jälgida kulude läbivaatamist.	**2025. aasta 4. kvartaliks** **1. etapp.** Luuakse andmebaas ja kehtestatakse mehhanism, et kontrollida kulude suurenemist üle 20 %, võrreldes avaliku sektori asutuste keskmiste kuludega. **Igal kavaga hõlmatud aastal (2025–2031)** **2. etapp.** Igal aastal toimub kulude temaatiline läbivaatamine ning eelarve kavandamise menetluse käigus tehakse järeldusi ja antakse soovitusi kooskõlas kehtestatud iga-aastase ajakavaga. **Järk-järgult alates 2024. aasta 4. kvartalist kuni 2030. aasta 2. kvartalini** **3. etapp.** Laiendatakse keskselt hangitavate kaupade ja teenuste kategooriaid, keskendudes prioriteetsetele sektoritele, kus kulutuste tase on kõrge. Järgmise seitsme aasta jooksul suurendatakse ONACiga seotud hankemenetluste osakaalu keskmiselt 0,25 % aastas, võrreldes kõigi Rumeenia avaliku sektori hankijatega seotud hankemenetlustega. **2025. aasta 4. kvartaliks** **4. etapp.** Võetakse kasutusele rahandusministeeriumi eristruktuur, et jälgida avaliku sektori kulude süsteemi, kasutades tulemusnäitajaid, ja osaletakse Maailmapanga toetusel korraldatavatel erikoolitustel. **2025. aasta 4. kvartaliks** **5. etapp.** Luuakse õigusraamistik tulemusnäitajate rakendamiseks riigi- ja kohalike asutuste tasandil.	1. etapp. Ametiasutuste aruanne. 2. etapp. Avaldatakse kaks kulude läbivaatamist käsitlevat aruannet aastas konkreetsete sektorite või tegevuste kohta. Läbivaatamised hõlmavad kohustuslikke kokkuhoiueesmärke. 3. etapp. Ametiasutuste aruanne, mis näitab ONACiga seotud hankemenetluste osakaalu suurenemist. 4. etapp. Ametiasutuste aruanne. 5. etapp. Normatiivakti jõustumine 2025. aasta neljandaks kvartaliks.

ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/647/oj

	Peamised eesmärgid	Põhietappide kirjeldus ja ajakava ([1])	Seirenäitaja(d)
Ettevõtete rahastamise reform (uus meede)	Tugevdatakse investeeringute ja Euroopa projektide ministeeriumi haldussuutlikkust, et eraldada vahendeid VKEde toetamiseks erakapitali vormis, edendatakse pikaajalist majandusarengut, meelitatakse ligi investoreid ja luuakse töökohti.	**2026. aasta 2. kvartaliks** Institutsioonilise raamistiku reform vahendite eraldamiseks ettevõtluskeskkonna toetamiseks – erakapitali investeerimisfond VKEde toetamiseks.	Fondi rakendamist käsitleva seaduse jõustumine ning konkreetsed õigusaktid töötleva tööstuse toetuste, maksukrediitide ja investeerimislaenude kohta.
Riigi osalusega ettevõtete kulude süsteemi reform (uus meede)	Ettevõtete kohta diagnostiliste analüüside tegemine, mille eesmärk on: — vähendada kahjumeid ja tähtajaks tasumata makseid; — ajakohastada osutatud teenuste eest võetavaid tasusid ja vähendada tegevuskulusid, mille tulemusel vähenevad toetused/ülekanded riigieelarvest ning suurenevad puhaskasum ja riigieelarve tulud; — teha kindlaks mittetootlikud/mittefunktsionaalsed varad, pakkudes välja meetmeid nende kasutamiseks ja/või kõrvaldamiseks; — kehtestada kulureeglid, eelkõige selliste kulukategooriate puhul, mis ei ole otseselt seotud tootmisprotsessi või teenuste osutamisega. Reformi käigus tuleks täielikult järgida riigi osalusega ettevõtete sõltumatuse põhimõtet ja nõuet saavutada kasumlikkus. Kokkuvõttes peaksid nende meetmete tulemusel olema keskvalitsuselt ja kohalikelt omavalitsustelt riigi osalusega ettevõtetele tehtavad ülekanded / antavad toetused väiksemad, moodustades 0,25 % SKPst kogu kava kehtivusaja jooksul.	**2025. aasta 3. kvartaliks** **1. etapp.** Tehakse tegevuskulude süsteemi, tulude süsteemi ja tasude ajakohastamise mehhanismide ning ettevõtjate toetussüsteemi diagnostiline analüüs. **2025. aasta 4. kvartaliks** **2. etapp.** Kehtestatakse õigusraamistik, et tõhustada tegevuskulude süsteemi, parandada avaliku sektori varade haldamist, kehtestada kulueeskirjad ja vähendada 2025. aasta neljandaks kvartaliks sõltuvust valitsemissektori eelarvest.	1. etapp. Ametiasutuste aruanne. 2. etapp. Õigusraamistiku jõustumine. Reformi tulemusel peaksid keskvalitsuselt ja kohalikelt omavalitsustelt riigi osalusega ettevõtetele tehtavad ülekanded olema väiksemad, moodustades 0,25 % SKPst (võrreldes 2023. aasta tasemega) kogu kava kehtivusaja jooksul.

([1]) Taaste- ja vastupidavuskava meetmete ajakava on soovituslik ja kooskõlas asjaomases nõukogu rakendusotsuses sätestatud kohustustega.